

De meerwaarde van leeronderzoekomgevingen van HU GEZOND&WEL

Erica Bouw¹, Janna Bruijning², Lizet van Ewijk³, Els Overkamp, Harry Rorije¹ & Ilya Zitter⁴

¹Kenniscentrum Leren en Innoveren & Instituut voor Recht

²Kenniscentrum Gezond en Duurzaam leven & Instituut voor Paramedische Studies

³Kenniscentrum Sociale Innovatie & Instituut Social Work

⁴Kenniscentrum Leren en Innoveren & Teaching and Learning Network HU
Versie 8-3-2023

Inleiding

Hogeschool Utrecht (HU) wil een bijdrage leveren aan de kwaliteit van (samen)leven in de regio Utrecht (HU Visie Samen voor de toekomst, 2022). Dit doet HU onder meer door in te zetten op talentontwikkeling. Voor die talentontwikkeling zijn rijke leeromgevingen nodig waarin onderzoek, onderwijs en praktijk samenkomen. Deze leeromgevingen staan midden in de samenleving en maken het mogelijk dat professionals-in-opleiding, professionals uit het werkveld, onderzoekers en burgers samen kunnen werken, leren, onderzoeken en innoveren.

HU GEZOND&WEL is een domein-overstijgend programma waarin leeronderzoeksomgevingen (LOO's) worden ontworpen op de grens van zorg en welzijn. In deze LOO's komen onderwijs, onderzoek en praktijk samen. De verschillende betrokkenen (studenten, docenten, onderzoekers, professionals in zorg en welzijn en burgers) werken gezamenlijk aan betekenisvolle opgaven rondom gezondheid en welzijn. Het programma ambieert waarde toe te voegen in gezondheidszorg en welzijn zoals het verkleinen van gezondheidsverschillen en het bevorderen van meer holistisch handelen in zorg en welzijn¹. Onderzoek naar het ontwerp van de LOO's én de ervaren waarde ervan draagt bij aan het evidence-informed en doelgericht bijstellen ervan, zodat we de waarde van deze leeromgevingen kunnen vergroten.

Uit eerder onderzoek naar het ontwerp van LOO's kwam de rijkheid aan verschillende LOO's bij HU GEZOND&WEL in beeld (Bouw e.a., 2022). Die inzichten zijn vertaald naar een aantal ontwerpprincipes voor de LOO's van HU GEZOND&WEL (Bouw e.a., 2023).

In dit vervolgonderzoek is de focus verlegd naar welke opbrengsten de verschillende betrokkenen ervaren binnen de leeromgeving tijdens de uitvoering.

Theoretisch kader

Landelijk is veel aandacht voor het vormgeven van leeromgevingen waarin interprofessioneel over de grenzen van verschillende praktijken wordt geleerd aan de hand van zogenaamde *wicked problems* (Veltman et al., 2021). Daarbij wordt voorondersteld dat deze leeromgevingen waarde creëren op het niveau van individuele deelnemers, van betrokken organisaties en op het maatschappelijk niveau (Corporaal et al., 2023). Maar er is nog weinig evidentie over de waarde die wordt gecreëerd in deze leeromgevingen.

Dit onderzoek wil bijdragen aan het uitbreiden van bestaande ontwerp-kennis, met specifieke focus op twee typen kennis die relevant zijn voor ontwerpgericht onderwijs-onderzoek:

- kennis over het ontwerpobject (de LOO's) en over het ontwerpproces (McKenney et al., 2015).
- kennis over de waardecreatie van de verschillende LOO's in de uitvoering (Wenger-Trayner & Wenger-Trayner, 2020).

Onderzoek naar de relatie tussen het ontwerpobject en de waarde die hiermee in de uitvoering wordt gecreëerd, levert aanvullende inzichten op over hoe ontwerpkeuzes (in het ontwerpproces) invloed hebben op waardecreatie. We zoeken onder meer naar ontwerp-kennis over hoe je de verschillende praktijken kan verbinden. Voor het ontwerpen van leeromgevingen wordt gebuikt gemaakt van ontwerpbare elementen vanuit vijf perspectieven: inhoudelijk, sociaal, ruimtelijk, instrumenteel en temporeel (Bouw et al., 2021). Zie Figuur 1, Ontwerpperspectieven voor de leeromgeving

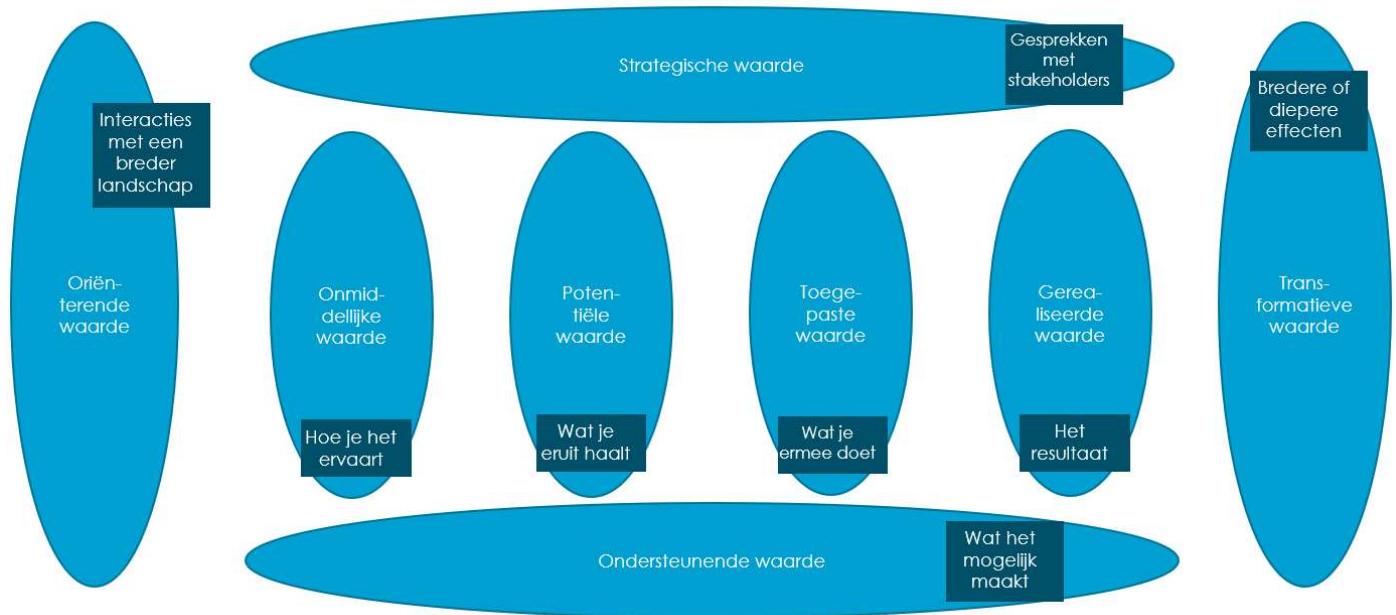

Figuur 1: Ontwerpperspectieven voor de leeromgeving

¹ <https://www.hu.nl/samenwerken/hu-gezond-en-wel>

In dit praktijkgerichte, ontwerpgerichte onderzoek hebben we deze vijf perspectieven benut om te onderzoeken hoe de LOO's van HU GEZOND&WEL in de uitvoering worden ervaren en welke waarde er wordt gecreëerd volgens betrokkenen.

inzichtelijk te maken die ontstaat en wordt gecreëerd in leergemeenschappen. Het model kan ook worden gebruikt om visie te ontwikkelen welke waarde wenselijk is voor LOO's. Dit model past daarom goed bij de doelstellingen van HU GEZOND&WEL.

Figuur 2: Het waardecreatiemodel

Om de waardecreatie zoals ervaren door betrokkenen van de LOO's in kaart te brengen is het waardecreatiemodel gebruikt van Wenger-Trayner en Wenger-Trayner (2020), zie Figuur 2. Daarin worden verschillende type waarden onderscheiden: oriënterende, onmiddellijke, potentiële, toegepaste, gerealiseerde, transformatieve, ondersteunende en strategische waarde. *Oriënterende waarde* ontstaat tijdens het kennismaken en oriënteren op de LOO. *Onmiddellijke waarde* is hetgeen wordt ervaren tijdens het leren en samenwerken zelf zoals: plezier, inspiratie of energie. *Potentiële waarde* zijn inzichten en connecties die later kunnen worden gebruikt in de praktijk. *Toegepaste waarde* is het veranderen van protocollen of werkwijzen aan de hand van de opgedane inzichten. *Gerealiseerde waarde* is wat een LOO kan opleveren, bijvoorbeeld in concrete verbeteringen in de gezondheidszorg voor burgers. De *transformatieve waarde* gaat over het duurzaam veranderen van denkwijzen en overtuigingen. De *ondersteunende waarde* is de inzichten die ontstaan tijdens het leren om de LOO te verbeteren. De *strategische waarde* behelst het versterken van strategische samenwerkingsverbanden via een LOO. Dit theoretisch model helpt om sociaal leren in gemeenschappen te beoordelen en de waarde

Onderzoeksvragen

De centrale vragen in dit onderzoek zijn:

- Hoe ontwikkelen de ontworpen HU GEZOND&WEL leeronderzoeksomgeving zich in de uitvoering?
- Hoe tevreden zijn deelnemers over de LOO's?
- Wat is de waarde van deze leeronderzoeksomgevingen zoals ervaren door betrokkenen?

Methode

Meervoudige casestudieonderzoek (Yin, 2014) op basis van evaluatieve focusgroep-sessies. De rapportages van deze sessies en de portfolios van LOO's dienen als databronnen. Elke LOO wordt daarbij beschouwd als een aparte case. In 2022-2023 zijn acht LOO's geëvalueerd met in totaal 60 deelnemers (studenten, docenten, burgers/cliënten, zorg- en welzijnprofessionals, vrijwilligers). De onderzoeksresultaten zijn aan de betrokken docenten voorgelegd ter membercheck.

Er is een cross-case analyse (Yin, 2014) van de acht cases (LOO's) uitgevoerd, waarbij de ontwerpprincipes uit het voorgaande onderzoek (Bouw e.a., 2023) zijn gehanteerd om in beeld te krijgen hoe de ontworpen LOO's zich ontwikkelen in de uitvoering.

Tevredenheid is gemeten aan de hand van een schaalvraag (1 tot 10) aan alle aanwezigen bij de sessie en de resultaten ten aanzien van tevredenheid zijn geclusterd. Bij de analyse van de resultaten van de evaluatiesessies is het waardecreatiemodel gebruikt om de waarde die betrokkenen ervaren te 'plotten' op de verschillende type waarden uit het model. Op basis van deze cross-case analyse zijn de resultaten geformuleerd.

Resultaten

Uit de data van dit kwalitatieve casestudieonderzoek krijgen we een beeld van hoe ontwerpprincipes uit eerder onderzoek vorm krijgen in de LOO tijdens de uitvoering. We zien dat het op de verschillende ontwerp-perspectieven deels lukt om aan de principes tegemoet te komen en dat op elk principe ook aandachtspunten te formuleren zijn.

De ontwerpprincipes in uitvoering

Principe 'grensoverstijgend/cross-over vraagstukken': vraagstukken komen uit de maatschappij en passen bij een brede blik op gezondheid en welzijn.

Wat al deels lukt:

- Interprofessionele samenwerking tussen docenten uit zorg en welzijn
- Studenten ontwikkelen inzicht in de leefwereld van bepaalde doelgroepen, zoals ouderen
- Studenten ontwikkelen een brede(re) kijk op gezondheid.

Vraagt aandacht:

- Grensoverstijgende vraagstukken met meer relevantie en inhoudelijke aansluiting bij opleidingen van zowel zorg als welzijn
- Inbedding in de opleidingen van beide domeinen (gezondheid en welzijn)
- Aandacht voor interprofessioneel aspect in de vraagstukken/opdrachten, incl. borging en toetsing.

Principe 'gedeelde kaders': er wordt gewerkt vanuit gedeelde kaders; aanpakken en methodes lokken grensoverstijgende samenwerking uit.

Wat al deels lukt:

- Gedeelde beelden binnen LOO's over bijv. positieve gezondheid en Boundary Crossing.

Vraagt aandacht:

- Waar nodig meer aandacht voor gedeelde taal

Heldere kaders voor o.a. beoordeling en financiën

Principe 'midden in de maatschappij': LOO's zijn ingebed in de wijk of binnen een instelling, zodat live interactie kan ontstaan op locatie.

Wat al deels lukt:

- Studenten helpen mee met verrijkende activiteiten voor burgers in de maatschappij
- Er wordt gebruikt gemaakt van diverse locaties midden in de wijk, bijvoorbeeld een buurtcentrum.

Vraagt aandacht:

- Meer interactie/contact met burgers is wenselijk
- Potentieel van de LOO's meer benutten, bijv. door te zoeken naar constructieve verbindingen met andere geschikte locaties in de buurt.

Principe 'diverse ritmes': er is ruimte voor verschillende ritmes en flexibele participatie.

Wat deels al lukt:

- Diverse mogelijkheden voor studenten om aan te sluiten bij een LOO.

Vraagt aandacht:

- (Nog) flexibeler aansluiten bij wensen probleemeigenaar/studenten/ burgers
- Doorlopende lijnen faciliteren
- Deelnemers hebben tijd nodig om te 'landen'.

Principe 'co-learning, in gelijkwaardigheid': er wordt in heterogene groepen van en met elkaar geleerd en LOO's worden in co-creatie vormgegeven en uitgevoerd.

Wat deels al lukt:

- Uitwisseling tussen docenten, studenten, burgers en professionals zorg en welzijn
- Veel aandacht voor evaluatie en reflectie.

Vraagt aandacht:

- Rekening houden met verschillende instapniveaus van studenten en verschillende eisen/verwachtingen vanuit opleidingen
- Structurele vertegenwoordiging studenten van beide domeinen
- Verdere professionalisering van docenten
- Betrekken partners bij evaluaties/doorontwikkeling
- Gelijkwaardige inbreng vanuit verschillende professies lukt nog niet altijd.

Tevredenheid

Wat de tevredenheid aan de LOO's betreft, zien we dat ze als voldoende worden ervaren en dat door de verschillende betrokkenen positieve opbrengsten worden benoemd. Studenten hebben bijvoorbeeld bij diverse LOO's het gevoel dat ze echt iets kunnen betekenen. Betrokkenen geven ook aan dat ze de prettige sfeer van gelijkwaardigheid en openheid binnen een LOO te waarderen. Daarnaast wordt in diverse LOO's een verbetering gesignaleerd ten aanzien van de afstemming tussen school en de praktijk. Dit draagt bij aan meer duidelijkheid voor betrokkenen, wat weer positief bijdraagt aan de tevredenheid.

Om de tevredenheid nog verder te verhogen, is in het ontwerp van de LOO's aandacht nodig voor, o.a. de team-samenstelling (meerdere, diverse professies/disciplines), de intensiteit van het contact met de burger/bezoeker (meer/langere contactmomenten), roostering (meer gelijktijdige aanwezigheid van de verschillende betrokken actoren), het beperken van de organisatorische last waar mogelijk én een meer continue instroom van studenten.

Waardecreatie

Uit de data komt naar voren dat in verschillende LOO's, verschillen in waardecreatie wordt ervaren door betrokkenen (zie Figuur 3).

Kanttekening daarbij is dat we niet bij alle cases expliciet naar de verschillende waarde-aspecten hebben gevraagd, omdat de evaluatievragen met de betrokken docent-ontwikkelaars zijn afgestemd en zijn aangepast op de wensen van de betreffende LOO's².

Conclusies en vervolg

Uit de cross-case analyse kunnen, puntsgewijs, de volgende conclusies worden getrokken over waardecreatie, doorontwikkeling en mogelijk vervolgonderzoek.

Doorontwikkeling:

- De ontwerpprincipes krijgen steeds verder vorm binnen de verschillende LOO's.
- Aandachtspunten per ontwerpprincipes komen grotendeels overeen met de aandachtspunten over tevredenheid en hebben veelal te maken met de aard van het vraagstuk en de mogelijkheden om meer interprofessioneel te kunnen samenwerken ten behoeve van de burgers.
- In het (her)ontwerpproces is meer aandacht nodig voor het signaleren van geschikte vraagstukken en voor een passende (interprofessionele) samenstelling.
- In de uitvoering kan het interprofessionele karakter meer worden gemonitord, zodat tijdig kan worden bijgestuurd waar passend en haalbaar. Gerichte doorontwikkeling van de LOO's (volgens de ontwerpprincipes) kan ervoor zorgen dat de waardecreatie verder kan worden verrijkt.

	Case 1	Case 2	Case 3	Case 4	Case 5	Case 6	Case 7	Case 8
Oriënterende waarde								
Onmiddellijke waarde								
Potentiële waarde								
Toegepaste waarde								
Gerealiseerde waarde								
Transformatieve waarde								
Strategische waarde								
Ondersteunende waarde								

Figuur 3 Waardecreatie in huidige en ideale leeronderzoeksomgeving = waarde in huidige LOO = waarde in ideale LOO

² Bij Case 2 en 6 is in de evaluatiesessies alleen gevraagd naar de waarde van de huidige leeronderzoeksomgeving en niet naar de waarde van de ideale leeronderzoeksomgeving

Waardecreatie

- In alle LOO's wordt waardecreatie ervaren door meerdere betrokkenen.
- De LOO's leveren op dat bij bepaalde personen/groepen er een verandering in denken optreedt (transformatieve waarde).
- Het waardecreatiemodel lijkt een goed hulpmiddel om zicht te krijgen voor verschillende stakeholders (waaronder onderzoekers en docenten) bij een LOO op de waarde die wordt ervaren tijdens de uitvoering van LOO's.

Vervolgonderzoek

- Naast focusgroepen, kunnen bijvoorbeeld andere databronnen (ook kwantitatief) relevant zijn om een completer beeld te krijgen van hoe de LOO's zicht ontwikkelen en van de waarde die ontstaat.
- Om beter zicht te krijgen of de waardecreatie toe te wijzen is aan het ontwerp en de uitvoering van een LOO kan het verzamelen en analyseren van value creation stories een passende vorm zijn.
- De waarde die ontstaat in de uitvoering is mogelijk (nog) niet de beoogde waarde vanuit het ontwerp. Het waardecreatiemodel kan helpen om met elkaar het gesprek aan te gaan over de (on)verwachte waarden die ontstaan. Ook kan het model helpen om explicieter te benoemen welke gewenste waarden er zijn en te analyseren hoe dit kan worden gerealiseerd in het ontwerp van de LOO's.

Referenties

- Bouw, E., Zitter, I., & De Bruijn, E. (2019). Characteristics of learning environments at the boundary between school and work – A literature review. *Educational Research Review*, 26, 1–15.
- Bouw, E., Zitter, I., & de Bruijn, E. (2021). Designable elements of integrative learning environments at the boundary of school and work: a multiple case study. *Learning Environments Research*, 24(3), 487–517.
- Bouw, E., Bruijning, J., Overkamp, E., van Ewijk, L., & Zitter, I. (2022). *Ontsnappen aan de schoolmuren om te leren midden in de maatschappij: ontwerpkenmerken van grensoverstijgende leeromgevingen op de grens van zorg en welzijn*. Paperpresentatie ORD.
- Bouw, E., Bruijning, J., Overkamp, E. & Zitter, I. (2023). *Ontwerpprincipes om te komen tot optimale Interprofessionele leeronderzoekomgevingen bij HU GEZOND&WEL*. Opgehaald van <https://www.hu.nl/samenwerken/hu-gezond-en-wel>
- Bruijning, J., Koopman, M., Van Ewijk, E., & Zitter, I. (2021). *Het ontwikkelen van ontwerp-kennis voor strategische keuzes over leeromgevingen heen*. Symposiumbijdrage Onderwijs Research Dagen 2021, Online, 7-9 juli.
- Corporaal, S., Grobbe, F., Schipper, T., Sjoer, E., Vos, M., Wallner, C., Oomen, A., & Verviers, H. (Red) (2023). *Een nieuw samenspel van innoveren, werken en leren? Onderzoeksprogramma en Netwerk Learning Communities*. Kerngroep Netwerk Learning Communities. Een initiatief van NWO, Regieorgaan SIA en Human Capital Topsectoren.
- McKenney, S., & Reeves, T. C. (2018). *Conducting educational design research*. Routledge.
- Veltman, M. E., Van Keulen, J., & Voogt, J. M. (2021). Using problems with wicked tendencies as vehicles for learning in higher professional education: towards coherent curriculum design. *The Curriculum Journal*, 32(3), 559-583.
- Wenger-Trayner, E., & Wenger-Trayner, B. (2020). *Learning to Make a Difference. Value Creation in Social Learning Spaces*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9781108677431>
- Yin, R. K. (2014). *Case study research: design and methods (5th ed.)*. Sage publications.
- Serie kennisproducten:** dit kennisproduct maakt deel uit van een serie kennisproducten dat is gemaakt op basis van het praktijkgerichte, ontwerpgerichte onderzoek bij HU GEZOND&WEL. De kennisproducten zijn terug te vinden via www.hu.nl/samenwerken/hu-gezond-en-wel